

Bài 2: Phân tích thuật toán

Giảng viên: Hoàng Thị Điệp

Khoa Công nghệ Thông tin – Đại học Công Nghệ

A principle to respect whenever you program:
Pay attention to the cost!

cuu duong than cong. com

<http://introcs.cs.princeton.edu/java/41analysis/>

cuu duong than cong. com

Nội dung chính

- Thuật toán: tính đúng đắn, tính hiệu quả
- Đo thời gian chạy bằng thực nghiệm
- Thời gian chạy tốt nhất, trung bình, xấu nhất
- Vấn đề đánh đổi không gian và thời gian
- Sử dụng ký hiệu ô lớn
 - Định nghĩa hình thức
 - Các cấp độ thời gian chạy
 - Kỹ thuật đánh giá thuật toán bởi ký hiệu ô lớn
 - Thuật toán không đệ quy
 - Thuật toán đệ quy

Giải thuật nào tốt hơn?

```
int factorial (int n) {  
    if (n <= 1) return 1;  
    else return n * factorial(n-1);  
}
```

```
int factorial (int n) {  
    if (n<=1) return 1;  
    else {  
        fact = 1;  
        for (k=2; k<=n; k++)  
            fact *= k;  
        return fact;  
    }  
}
```

Thuật toán

- Thuật toán được hiểu là sự đặc tả chính xác một dãy các bước có thể thực hiện được một cách máy móc để giải quyết một vấn đề
- Biểu diễn thuật toán
 - mã, giả mã, sơ đồ khối
- Tính đúng đắn (correctness)
 - đòi hỏi trước hết
- Tính hiệu quả (efficiency)
 - quan trọng

Đánh giá thuật toán

- Một vấn đề được giải quyết bởi nhiều thuật toán khác nhau
- Đối với một thuật toán:
 - Độ phức tạp về không gian (dung lượng bộ nhớ sử dụng)
 - Độ phức tạp về thời gian chạy
- Thời gian chạy
 - Kỹ năng lập trình
 - Chương trình dịch
 - Tốc độ thực hiện các phép toán trên máy tính
 - Dữ liệu vào

Thời gian chạy của thuật toán

- Thời gian chạy 1 thuật toán phụ thuộc vào cỡ (size) của dữ liệu vào

- Tìm xem 1 đối tượng có trong danh sách N phần tử hay không?
- Sắp xếp tăng dần dãy số gồm N số
- Bài toán người bán hàng cần thăm N địa điểm

- Trong các dữ liệu vào cùng một cỡ (N), thời gian chạy của thuật toán cũng thay đổi

Ví dụ: Tìm xem 1 đối tượng có trong danh sách N phần tử hay không?

- Đối tượng nằm ở đầu danh sách
- Đối tượng nằm ở giữa danh sách
- Đối tượng nằm ở cuối danh sách

Hai cách tiếp cận

1. Phân tích thực nghiệm
 - Đo thời gian chạy, vẽ đồ thị, nội suy hàm
 - Dễ tiến hành thí nghiệm,
 - Phù hợp cho dự đoán, không phù hợp để giải thích
2. Phân tích toán học
 - Phân tích để ước lượng số phép toán như một hàm của kích thước dữ liệu vào
 - Có thể cần tới kiến thức toán cao cấp
 - Phù hợp cho cả dự đoán và giải thích
- Khác biệt quan trọng
 - Kết quả phân tích toán học độc lập với máy và trình biên dịch

Thời gian chạy của thuật toán

- Thời gian chạy trong trường hợp xấu nhất (worst-case running time)
 - Thời gian chạy lớn nhất của thuật toán đó trên tất cả các dữ liệu cùng cỡ
- Thời gian chạy trung bình (average running time)
 - Là trung bình cộng thời gian chạy trên tất cả các bộ dữ liệu cùng cỡ.
 - cần biết phân phối xác suất của dữ liệu vào
- Thời gian chạy trong trường hợp tốt nhất (best-case running time)
 - Thời gian chạy ít nhất của thuật toán đó trên tất cả các dữ liệu cùng cỡ

Độ phức tạp về thời gian

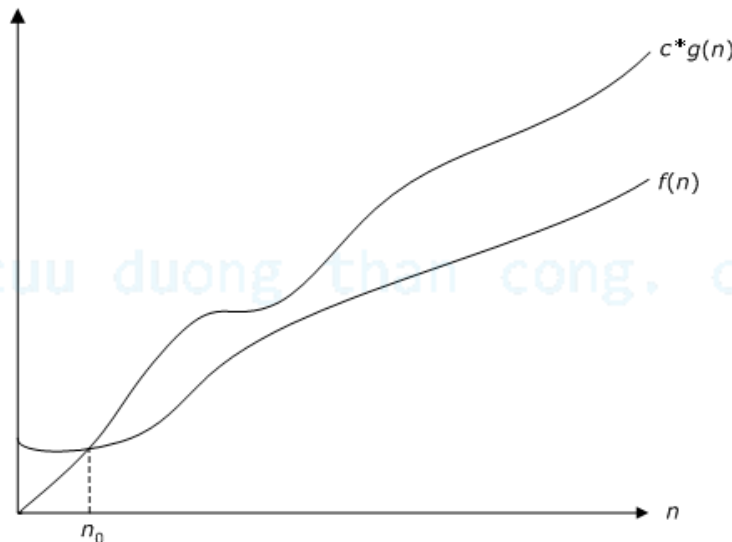
- Đánh giá thời gian chạy thuật toán:
 - $T(n)$ = số lượng **phép toán sơ cấp** cần phải thực hiện (phép toán số học, phép toán logic, phép toán so sánh). Mỗi phép toán sơ cấp được thực hiện trong một khoảng thời gian cố định.
 - Ta chỉ quan tâm đến tốc độ tăng của hàm $T(n)$
 - Ví dụ:
$$T(n) = 2n^2 + 3n + 10$$

cuu duong than cong. com

Định nghĩa ký hiệu ô lớn

- Định nghĩa

- Giả sử $f(n)$ và $g(n)$ là các hàm thực không âm của đối số nguyên không âm n .
- Ta nói “ $f(n)$ là ô lớn của $g(n)$ ” và viết là $f(n) = O(g(n))$ nếu tồn tại các hằng số dương c và n_0 sao cho $f(n) \leq c \cdot g(n)$ với mọi $n \geq n_0$.

Biểu diễn thời gian chạy bởi kí hiệu O

- Ta sẽ lấy cận trên chặt (tight bound) để biểu diễn thời gian chạy của thuật toán.
- Ta nói $f(n)$ là cận trên chặt của $T(n)$ nếu
 - $T(n) = O(f(n))$, và
 - Nếu $T(n) = O(g(n))$ thì $f(n) = O(g(n))$.
- Nói cách khác
 - ta không thể tìm được một hàm $g(n)$ là cận trên của $T(n)$ mà lại tăng chậm hơn hàm $f(n)$

Biểu diễn thời gian chạy bởi kí hiệu O

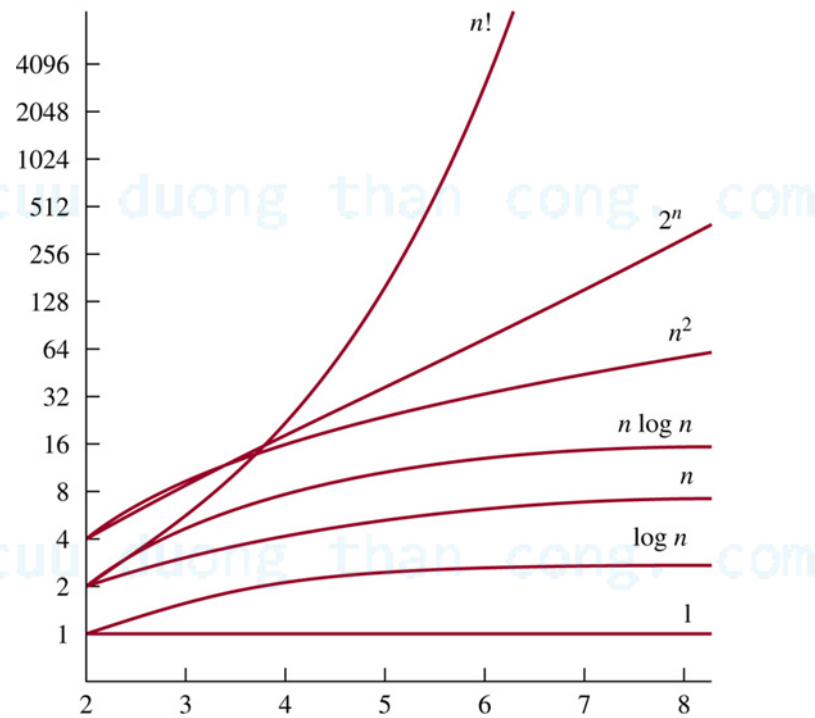
- Ví dụ.
 - Giả sử $f(n) = 5n^3 + 2n^2 + 13n + 6$, ta có:
 $f(n) = 5n^3 + 2n^2 + 13n + 6 \leq 5n^3 + 2n^3 + 13n^3 + 6n^3 = 26n^3$
 $f(n) = O(n^3)$
 - Tổng quát nếu $f(n)$ là một đa thức bậc k của n :
 $f(n) = a_k n^k + a_{k-1} n^{k-1} + \dots + a_1 n + a_0$
thì $f(n) = O(n^k)$

cuu duong than cong, com

Các cấp độ thời gian chạy

Ký hiệu ô lớn	Tên gọi
$O(1)$	hằng
$O(\log n)$	logarit
$O(n)$	tuyến tính
$O(n \log n)$	$n \log n$
$O(n^2)$	bình phương
$O(n^3)$	lập phương
$O(2^n)$	mũ

© The McGraw-Hill Companies, Inc. all rights reserved.

Các kĩ thuật đánh giá thời gian chạy

- Không đệ quy so với đệ quy
- Luật tổng
- Thời gian chạy của các lệnh
 - gán
 - lựa chọn
 - lặp

cuu duong than cong. com

cuu duong than cong. com

Thời gian chạy của các lệnh

- Lệnh gán

$X = \langle \text{biểu thức} \rangle$

Thời gian chạy của lệnh gán bằng thời gian thực hiện biểu thức

- Lệnh lựa chọn

if (điều kiện) $\rightarrow T_0(n)$

lệnh 1 $\rightarrow T_1(n)$

else

lệnh 2 $\rightarrow T_2(n)$

Thời gian: $T_0(n) + \max(T_1(n), T_2(n))$

Thời gian chạy của các lệnh

- Lệnh lặp: for, while, do-while

Ví dụ:

$$\sum_{i=1}^{X(n)} (T_0(n) + T_i(n))$$

$X(n)$: Số vòng lặp

$T_0(n)$: Điều kiện lặp

$T_i(n)$: Thời gian thực hiện vòng lặp thứ i

Phân tích hàm đệ quy

- Định nghĩa đệ quy (quy nạp) có 2 phần
 - Phần cơ sở: định nghĩa một (số) phần tử đầu tiên trong chuỗi
 - Phần đệ quy (quy nạp)
- Ví dụ thời gian hàm tính giai thừa đệ quy
 - $T(1) = O(1)$
 - $T(n) = T(n-1) + O(1)$ với $n > 1$

cuu duong than cong, com

Ví dụ 1

Thuật toán tạo ra ma trận đơn vị A cấp n.

(1) for ($i = 0 ; i < n ; i++$)

(2) for ($j = 0 ; j < n ; j++$)

(3) $A[i][j] = 0;$

(4) for ($i = 0 ; i < n ; i++$)

(5) $A[i][i] = 1;$

Độ phức tạp:

Ví dụ 1'

Thuật toán tạo ra ma trận đơn vị A cấp n.

(1) for (i = 0 ; i < n ; i++)

(2) for (j = 0 ; j < n ; j++)

(3) if (i == j)

(4) A[i][j] = 1;

(5) else

(6) A[i][j] = 0;

Độ phức tạp:

Ví dụ 2

1) `sum = 0;`

2) `for (i = 0; i < n; i++)`

3) `for (j = i + 1; j <= n; j++)`

4) `for (k = 1; k < 10; k++)`

5) `sum = sum + i * j * k;`

Độ phức tạp:

Ví dụ 2'

```
1) sum = 0;
2) for (i = 0; i < n; i++)
3)     for (j = i + 1; j <= n; j++)
4)         for (k = 1; k < 10; k++) {
5)             x = 2 * y;
6)             sum = sum + i * j * k;
7)         }
```

Độ phức tạp:

Ví dụ 2”

```
1) for (i = 0; i < n; i ++)  
2)     for (j = 0; j < m; j ++) {  
3)         int x = 0;  
4)         for (k = 0; k < n; k++)  
5)             x = x + k;  
6)         for (k = 0; k < m; k++)  
7)             x = x + k;  
8)     }
```

Độ phức tạp:

Bài tập

Giá trị trả về của hàm dưới đây biểu diễn gì? Đánh giá thời gian chạy.

```
int algo1(int a[], unsigned int n)
{
    int sum = 0;
    int thisSum = 0;
    for(int i = 0; i < n; i++){
        thisSum += a[i];
        if(thisSum > sum)
            sum = thisSum;
        if(thisSum < 0)
            thisSum = 0;
    }
    return sum;
}
```

Bài tập

Đánh giá thời gian chạy của thuật toán đệ quy dưới đây cho bài toán tháp Hà Nội

// chuyển n đĩa ở A sang B

Algorithm move(n, A, B, C)

Input ...

Output ...

if $n = 1$ **then**

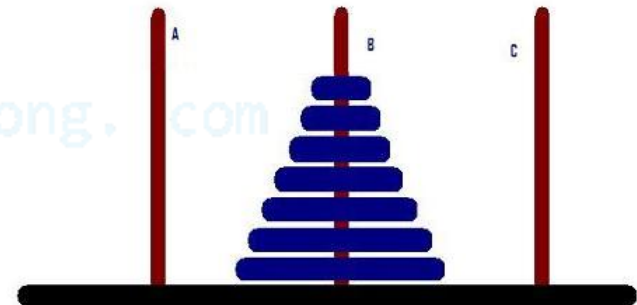
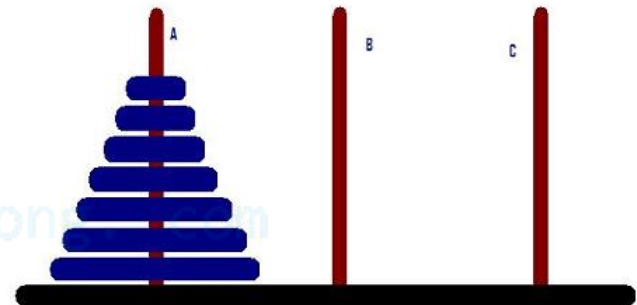
 chuyển 1 đĩa ở A sang B

else

 move($n - 1$, A, C, B)

 chuyển 1 đĩa ở A sang B

 move($n - 1$, C, B, A)

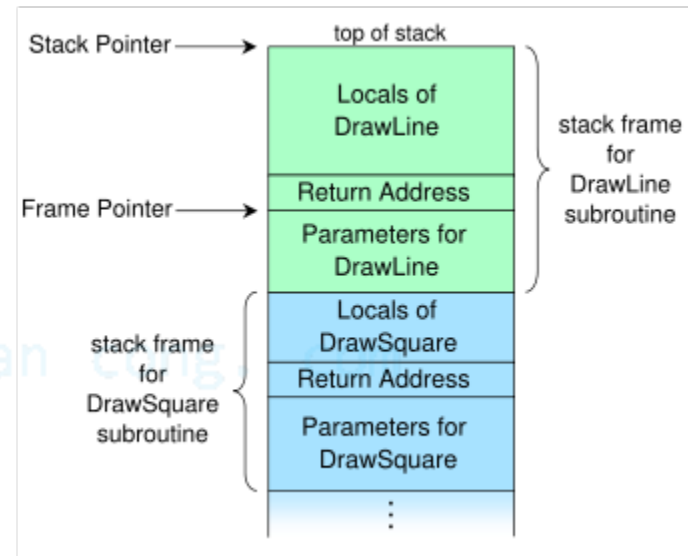

Thuật toán nào tốt hơn?

```
int factorial (int n) {  
    if (n <= 1) return 1;  
    else return n * factorial(n-1);  
}
```

```
int factorial (int n) {  
    if (n<=1) return 1;  
    else {  
        fact = 1;  
        for (k=2; k<=n; k++)  
            fact *= k;  
        return fact;  
    }  
}
```

Đệ quy hay lặp tốt hơn?

Bài tập

- Hãy đưa ra các thuật toán và phân tích độ phức tạp của từng thuật toán cho bài toán sau: Tìm dãy con liên tiếp có tổng lớn nhất của một dãy số nguyên a_1, a_2, \dots, a_n cho trước.

cuu duong than cong. com

cuu duong than cong. com

Chuẩn bị tuần tới

- Thực hành: Đánh giá độ phức tạp một số thuật toán
- Lý thuyết: Đọc chương 1, chương 4 (4.1, 4.2)

cuu duong than cong. com

cuu duong than cong. com